

Paní Nová je povoláním fyzik nebo fyzička. Co zní lépe?

10. února 2010 MF Dnes

Přestože si ženy mohou vybrat, často používají pro označení své profese tvar v mužském rodě. Je to zvyk a také to zní odborněji.

Je povoláním logoped. A také jednatel společnosti a soudní znalec ve zdravotnictví. Přesně takhle to má na vizitce. Schválně – koho si pod vyjmenovanými přízvisky představíte? Muže? Ženu? Jméno z vizitky zní Ilona Kejkličková, ředitelka soukromé kliniky Logo.

"Proč tam nemám jednatelka nebo soudní znalkyně? Pravda je, že jsem nad ženskou variantou vůbec nepřemýšlela, takhle je to prostě zaběhlé," zdůvodňuje povolání psaná v mužském rodě Ilona Kejkličková. A dodává, že o sobě mluví jako o logopedovi, nikoli logopedce.

Také Alena Foukalová sama sebe nazývá daňový poradce, ačkoli má k dispozici český ekvivalent poradkyně. "Daňová poradkyně mi prostě zní nepříjemně, takže si tak nechci říkat. Některé kolegyně ženský rod používají, já jsem však už šestnáct let poradce," říká. I na osvědčení, které dostala po zkouškách, ostatně je její povolání v mužském rodě.

Asistent je víc než asistentka?

Autorky příručky vyváženého vyjadřování, kterou posvětilo ministerstvo školství, si tendenci žen používat mužské tvary v názvech svých profesí vysvětlují tím, že mužský tvar je mnoha případech odborněji. Odborník je zkrátka více než odbornice. Pro mnohé kontroverzní příručka má přitom pomoci změnit jazyk tak, aby spravedlivě zohledňoval muže i ženy.

"Výraz asistent má vyšší sociální status než asistentka. Jedna daňová poradkyně, která se zásadně označuje daňový poradce, tvrdí, že to dělá proto, že mužský tvar je konkurenceschopnější než ženský," vysvětluje Jana Valdřová v příručce. Podle výzkumu si prestižní povolání spojujeme s obrazem muže. "Potřebujeme-li radu právníka, podvědomě hledáme v seznamu mužská jména," dodává Jana Valdřová.

To však oslovené ženy odmítají. "Nemám na vizitce koordinátor kvůli zvýšení prestiže. Je to opravdu věc zvyku," říká Štěpánka Havlířková, koordinátor/ka soutěže Mistr kávy.

Potíže někdy dělá jazyk sám

Když zkusíte vytvořit ženský ekvivalent od slova porodník, nezbude nic jiného než lékařka-porodník, protože slovo porodnice má jiný význam. Podobně je na tom dvojice strážník-strážnice, kde druhý výraz souběžně označuje také budovu, ale výraz se vžil a občas se používá. Objevují se už i dříve nezvyklé a dosud trochu exoticky znějící výrazy psychiatryně a chirurgyně (správně je i chirurgka).

Ale existují i opačné příklady. U povolání přisuzovaných spíše ženám se někdy tvoří mužské ekvivalenty obtížněji – máme tedy zdravotní bratry coby protějšky zdravotních sester (otázka je, zda se cítí dobře na sesterně).

Předpisy mluví jen o advokátovi

Právníký jazyk a jazyk zákonů nezná ženský rod, také žena je po zkouškách automaticky označena za advokáta. A například Eva Grabarczyková se proto zdráhá nazývat se oficiálně advokátkou. "S ohledem na zákonnou povinnost a zároveň veškerou možnou snahu dodržovat právní předpisy a jít tak klientům příkladem si bohužel nemohu dovolit uvádět 'advokátka'," říká brněnská právnička.

Její kolegyně Klára Veselá-Samková však namítá, že legislativní jazyk je prostě psaný v mužském rodě jednotného čísla, což však neznamená, že by si ho ženy nemohly přizpůsobit. "Mě by zase ani nenapadlo nazývat se nepřechýleně jako advokát," říká Klára Veselá Samková.